

BIJLAGE 13

Verslag d.d. 27 November 1942 nopens de toestanden bij het 18e N.E.I.-Squadron te Canberra,
van de majoor van de generale staf K.N.I.L., S. H. Spoor, gericht aan de Legercommandant in Australië

I. De opdracht.

1. De opdracht, waarmede rapporteur naar Canberra vertrok op Zaterdag 7 November 1942, luidde als volgt:

„De Majoor van den Generalen Staf S. H. Spoor wordt mits deze opgedragen zich naar Canberra te begeven ten einde ter plaatse een onderzoek in te stellen naar het geval van dienstweigering van den landstormsoldaat JOHANNES, Nr. 31599, alsmede naar de algemeene geestgesteldheid van het personeel van het 18e Squadron N.E.I., zulks naar aanleiding van het zeer geheim-eigenhandige schrijven van den commandant van genoemd squadron van 3 November 1942 Nr. 249.

Genoemde hoofdofficier zal zoolang te Canberra verblijven als voor de afhandeling van zijn opdracht door hem wordt noodig geacht.

Aan hem dient gelegenheid te worden gegeven alle door hem gewenschte inlichtingen, werkplaatsen, enz. te Canberra te bezoeken, alsmede gesprekken te voeren met alle personen, welke naar zijn oordeel daarvoor in aanmerking komen.

De wnd. Leger-Commandant,
(w.g.) VAN STRATEN.”

II. Bespreking met den Korpscommandant, Majoor B. Fiedeldy.

2. Onmiddellijk na aankomst te Canberra (Zondag 8-11-42) plm. 6.30 werd een bespreking gehouden met den korpscommandant, Majoor Fiedeldy, aan wien tevens de in punt I vermelde opdracht werd getoond. Majoor Fiedeldy toonde zich verheugd over het feit, dat rapporteur was opgedragen het bedoelde onderzoek te houden, aangezien hij er van overtuigd was, dat er aan den geest nog wel het een en ander haperde en dit in hoofdzaak meende te moeten toeschrijven aan ondergrondsch gewroet van den milicien De Hessele (zie terzake het dezerzijds nopens De Hessele ddo. 28-10-1942 ingediende rapport).

III. Dienstweigeringsgeval van den landstormsoldaat Johannes (nr. 31599.) De geest onder de landstormers.

3. Den landstormsoldaat Johan Udo Johannes, Nr. 31599, geboren op 3-9-1899 te Soerabaja, werd vervolgens na het gesprek met den korpscommandant, een verhoor afgenomen.

Genoemde Johannes is een 43-jarige Indo-Europeaan, opgewonden, nerveus, maar eerlijk van natuur, doch met een klein hart. Van huis uit een planter (koffie, rubber en vezel) ging hij plm. 1934 over naar het Gouvernements djabitbedrijf en in Mei 1940 werd hij benoemd tot brigadeleider bij de rubberrestrictie, met standplaats Bengkalis.

Op 8-12-1941 werd hij opgeroepen te Pakanbaroe, werd later overgeplaatst naar Fort de Kock en maakte deel uit van het detachement militairen, dat onder commando van luitenant Schuurman Japansche geïnterneerden moest overbrengen naar Australië. Door het ongunstige verloop van den strijd in Nederlandsch-Indië kon dit detachement niet meer terugkeeren en strandde in Australië, waarna Johannes met een aantal zijner kamaraden ingedeeld werd bij het 18e Squadron te Canberra.

4. Het optreden van Johannes is te beschouwen als de exponent van hetgeen onder de landstormers te Canberra leeft en wroet. Deze menschen gevoelen zich niet slechts slachtoffers van de omstandigheden, doch bovendien vermeenen zij ernstig te worden te kort gedaan door het Gouvernement, terwijl zij tevens van oordeel zijn, dat er geen gelegenheid bestaat recht te vinden. Men vergeet niet: Deze landstormers zijn zonder uitzondering gezeten burgers van gemiddeld 40—46 jaar, die een zekere positie in de Indische maatschappij bekleedden, vaak moeizaam veroverd na jaren van tobben en zwoegen.

Dit bleek mij zeer sterk, toen ik denzelfden morgen een onderhoud had met de verzamelde landstormers; het zijn goedwillende menschen, die begrijpend staan tegenover het lot dat hun getroffen heeft, die niets liever willen dan mede te strijden om Nederlandsch-Indië terug te veroveren, doch die aan den anderen kant ook vragen, dat er met hun bijzondere omstandigheden rekening wordt gehouden. Naar mijn meening mogen zij dit niet slechts verwachten, doch hebben zij hierop recht.

5. Een aantal dezer landstormers was in gouvernementsdienst en genoot een salaris van ongeveer f 200. Bij het uitbreken van den

oorlog, nadat zij in werkelijken dienst waren opgekomen, was de betaling zoodanig geregeld, dat zij volgens een burgerlijke salarisschaal werden bezoldigd, doch daarentegen geen soldij genoten. Na aankomst in Australië ontvingen zij van den kapitein Molenbrugge 3 maanden achterstallig Indisch salaris, doch in Maart 1942 werd de uitkeering van het salaris gestaakt en vielen zij terug op de gewone soldatensoldij van 6/- per dag.

Volgens hun mededeling zou hun in Melbourne beloofd zijn, dat zij te Canberra nog een vliegtolage zouden genieten van plm. f 90 per maand, doch deze toelage is nimmer toegekend. Zij hebben hierop verzocht om verbetering van hun positie door hen weder in het genot te stellen van hun burgerlijk inkomen, doch hierop is afwijzend beschikt op 30-10-1942. Hierdoor is hun positie ongunstiger dan die van den eenvoudigsten inheemschen fuselier, die dezelfde soldij geniet, doch wiens levensomstandigheden op een lager peil zijn gelegen en aan wiens levensomstandigheden meer zorg en aandacht worden besteed dan aan die van de groep landstormers. Zij wonen in een barak, beschikken niet over een cantine, terwijl het hun nimmer geoorloofd is in de onderofficierscantine te verblijven. Het is hun onmogelijk zich eenige versnaperingen aan te schaffen, tenzij zij daarvoor naar Canberra gaan, hetgeen een tocht per auto of autobus met zich medebrengt over een afstand van 7 mijl. De voeding is Australisch en ligt deze menschen niet; zij hebben behoefte aan bijvoedingsmiddelen; ontspanning is voor hen uitgesloten, want hiervoor is in het kamp practisch geen gelegenheid. Valt het onder deze omstandigheden te verbazen, dat de geest dezer menschen, die aanvankelijk van zeer goeden wille en vol toewijding waren, verontrust is geworden door de ondervonden behandeling en dat zulks geleid heeft tot het zoo beruchte kankereren?

6. Mijns inziens is het noodzakelijk, dat de omstandigheden, waaronder deze landstormers hun militairen dienst in Australië moeten verrichten, herzien worden. Het ligt niet te mijner beoordeeling, of het mogelijk is de destijds in Indië gedane toezegging, dat het Indische salaris behouden zou blijven gedurende de opkomst in werkelijken dienst, ook thans nog ten volle van kracht te doen blijven. Het ligt evenmin te mijner beoordeeling op welke wijze een betere betalingsbasis voor deze lieden kan worden geschapen zonder hierdoor onbillijkheden in het leven te roepen ten opzichte van andere burgerlijke of militaire landsdienaren. Evenmin kan ik overzien welke consequenties uit geldelijk oogpunt aan een verbetering van deze positie zijn verbonden, doch afgezien van al deze overwegingen acht ik het mijn plicht er met ernst op te wijzen, dat in de positie van deze groep landstormers verbetering moet komen, zoowel op rechtmatigheidsgronden als ten aanzien van de noodzakelijkheid de ongewone diensten die van deze menschen worden gevorderd, op een ruimere wijze te beloonen dan thans het geval is. Wanneer tot verbetering van deze betalingsvoorwaarden mocht worden overgegaan, dan vestig ik er tevens de aandacht op, dat het niet geheel billijk voorkomt de particulieren onder deze lieden, die vroeger inkomsten genoten uit eigen zaak of onderneming, van een zoodanige verbetering uit te sluiten.

7. Volgens enkelen van deze landstormers, die voor hun opvoeding in den militairen dienst in het particuliere bedrijfsleven hun bestaan hadden gevonden, zou er gedurende den oorlog een regeling tot stand zijn gekomen, welke hun een schadeloosstelling toekende en wel naar den maatstaf van:

f 75,— van de eerste honderd gulden van het door hen genoten inkomen;

f 50,— van elke volgende honderd gulden.

Hoewel het mij bekend is, dat een regeling betreffende de toekenning van schadeloosstelling aan particulieren in bewerking was, werd door mij nimmer iets vernomen van de totstandkoming en afkondiging dezer regeling.

8. Voorts klaagden verschillende landstormers er over, dat hun soldij over Februari 1942 nimmer was uitbetaald, terwijl de landstormers Van der Capellen en Syauta mededeelden, dat zij nog steeds wachtende waren op hun „rappel-voedingsgeld” over een tijdvak van 50 dagen, teged gemaakt gedurende hun verblijf op Timor en hun toegezegd te Canberra.

9. Zooals uit het voorgaande moge blijken, liggen de oorzaken van de slechte stemming der landstormers alle op financieel gebied en zijn verscheidene van deze oorzaken door een administratieve

afdoening te verhelpen. Ik moge op deze afdoening dan ook ten sterkste aandringen.

10. Wat het geval Johannes betreft, adviseer ik tot een simpele afdoening dezer aangelegenheid. De man heeft 8 dagen cellulair in voorarrest gezeten, is zich volkomen van zijn fout bewust en gaf als motief voor zijn misdrijving: „ik wil rechtvaardigheid; ik wil dat mij recht wordt gedaan.” Na een kort gesprek, waarbij ik hem wees op het onjuiste van zijn gedrag en op het feit, dat wij toch tezamen voor een hooger belang schouder aan schouder moeten strijden en dat om een meningsverschil over een betalingskwestie een dergelijke houding toch niet te aanvaarden was, snikte deze landstormer het uit. Wij zijn gescheiden met een wederzijdsche belofte: hij, Johannes, dat hij zijn dienst op de beste wijze zou vervullen en geen moeilijkheden meer zou veroorzaken; ik, dat zijn belangen en die van zijn kameraden te Melbourne zouden worden voorgebracht. (Deze wederzijdsche beloften herhaalde ik, toen door mij dienzelfden Zondagmorgen om 11.00 een bespreking met alle landstormers werd gehouden. Ik ontmoette slechts een eenparige instemming en toezegging.)

11. Ik stel derhalve voor Johannes te straffen met 8 dagen streng arrest, welke kunnen worden beschouwd als reeds te zijn ondergaan door den tijd, doorgebracht in voorarrest, met de volgende omschrijving van de strafreden: „Door grieven tegen een vermeende onrechtvaardige behandeling ten aanzien van de aan hem verschuldigde betaling zich er toe laten verleiden niet te voldoen aan zijn militaire verplichtingen, hierbij erkennend, dat hij zeer zeker bereid is aan zijn militairen plicht te voldoen, doch dat hij deze houding heeft aangenomen, omdat hij geen gehoor kon vinden voor de behartiging van zijn belangen, o.a. dat hij, na op zijn onjuiste houding te zijn gewezen, onmiddellijk weder zijn verplichtingen stipt is nagekomen, terwijl gronden aanwezig waren, welke inderdaad de noodzaak tot een onderzoek naar de door hem ondervonden behandeling rechtvaardigen”.

12. Bij een dergelijke omschrijving kan het feit disciplinair worden afgedaan als „oneigenlijk krijgstuuchtelijk delict” en kan dan door mij, in mijn functie van hoofdofficier, belast met de strafbevoegdheid over alle militairen van het K.N.I.L., in garnizoen te Melbourne — Johannes is ondertusschen naar Melbourne overgeplaatst — worden afgedaan.

IV. De Indonesische militairen

13. De te Canberra ingedeelde Indonesische militairen geven geen moeilijkheden. Zij hebben geen klachten, zijn „senang”, hebben hun dagelijksche bordje rijst en vermoedelijk een girl-friend, verrichten de hun opgedragen werkzaamheden blijmoedig en met Oostersche rust en kalmte. Zij zijn tevreden, maar zouden liever in Indië zijn en hopen zoo spoedig mogelijk te kunnen terugkeren

De C.O. en overige officieren van het 18e Squadron waren tevreden over hen.

V. Het beroeps-, reserve- en overige personeel van de afdeling.

14. Het zijn deze groepen van personeel, waarover ernstige klachten zoo nu en dan tot Melbourne doorsijpelen, of uit verhooren komen vast te staan. Zij vormen het belangrijkste contingent van het 18e Squadron.

15. Het personeel van het 18e Squadron bestaat uit een zeer heterogeen gezelschap: beroepsmilitairen, reserve-officieren, kort-verband personeel, militie-personeel, gemilitariseerd personeel, landstormers, inheemschen en voorts dan nog in de differentiatie: personeel, afkomstig uit Indië (L.A., andere legeronderdeelen of uit de burgerij) en personeel, dat van elders is gekomen (Nederland, Engeland, Colombo). Het is uiteraard moeilijk van al dit personeel een hecht „korps” te maken; dit vergt het uiterste van den commandant aan beleid, inzicht, tact en toewijding, waarbij hij zijn geheele persoon heeft te geven en door voortdurend contact met allen, zijn oor te luisteren moet leggen omtrent wat er leeft en streeft in zijn korps.

16. Daarbij komt nog, dat het 18e Squadron in den aanvang met groote materieel-moeilijkheden heeft te kampen gehad, waardoor het feitelijke opleidingswerk en de oorlogsvoorbereiding niet tot hun recht konden komen. Des te meer gold in deze periode dat de commandant geen middel onbeproefd had mogen laten, om officieren en troep een zoodanig programma van werkzaamheden en opleiding te geven, dat hierdoor aan het nadeel van beperkte materieel-voorziening althans zoo goed mogelijk werd tegemoet gekomen. Ook buiten de vliegopleiding en de gevechtsoefeningen in de lucht vallen er nog tal van zaken aan het personeel bij te brengen, welke voor de geoefendheid van groote waarde zijn, terwijl bovendien een doelbewust, zaakkundig oefenschema noodzakelijk is om het personeel moreel, fysiek en vakkundig op peil te houden.

17. In dit alles komt steeds weder de figuur van den commandant

naar voren, die de leider moet zijn bij deze inspanning, die ook onder deze moeilijke omstandigheden de geestkracht had moeten bezitten om zijn korps te leiden en te bezielen en voortdurend bezeten had moeten zijn met het uitdenken van middelen om „er het beste van te maken”. De troep ziet op naar den commandant en verwacht van hem de oplossing van de moeilijkheden. Dat is het goed recht van den troep en het is de plicht van den commandant.

18. Om een gedachte te geven van hetgeen van den commandant moet worden verwacht en geëischt doch hetgeen in geen deele is geschied in Canberra, moge het volgende citaat worden aangehaald van Joseph C. Harsch in zijn „Pattern of Conquest” over het huidige Duitse leger, dat door hem wordt genoemd „unquestionably the most democratic army of its time”:

„Personal qualities of leadership are heavily stressed as the essential corollary of tactical skill. Not only must the officer know when and how to employ his men to the best advantage; he must also be able to inspire in them the confidence vital to quick and enthusiastic reaction to orders. Among the younger officers in immediate physical command of troops this is worked out through a degree of personal relationship unequalled in any other army. The old system was for the lieutenants and captains to deal with their men through the sergeants. In the German army of to-day the lower officers know everything about their men of a personal nature. They are under instructions to be, and to a remarkable extent are, their confidants and friends.

The German officer will have frequent personal interviews with each of his men. He will familiarize himself with the personal family life and problems of each. If the individual soldier has a personal financial problem his officer will arrange leave for him to go home and advise him on how to handle it. Minute instructions contemplate that the officer shall know if one of his men is to become a father. Leave will be arranged if at all possible so that he can go home for the event. The officer will send his greetings to the soldier's wife and inquire after the family's welfare when he returns.”

19. Naar mijn oordeel heeft de majoor Fiedeldy hierin gefaald. Bezield met de beste bedoelingen, voorzien van een groote werkkraft, human als mensch en als chef, heeft de C.O. niet den weg weten te vinden naar de oplossing van het probleem, waarvoor hij werd gesteld. Fiedeldy is een detaillist, met een overdreven gevoel voor het administratieve gedeelte van zijn taak; men ontkomt niet aan den indruk, dat hij het primair van belang acht, dat de „papier-kloppen”. Hij put zich uit in korpsorders, welke elk detail nauwkeurig regelen en waarmede hij een groot gedeelte van zijn dagtaak vult; wat er van de uitvoering van al deze orders terecht komt is een andere zaak. Zijn administratieve geest uit zich eveneens in het schrijven van ontelbare dienstabrieven en in een destijds door hem gemaakte schriftelijke opmerking, dat:

„volgens de bepalingen een antwoord op een dienstbrief welke niet het opschrift draagt van „zeer veel spoed” of „spoed”, hetwelk binnen de 30 dagen wordt aangeboden, als een snelle afdoening moet worden beschouwd.”

20. Fiedeldy (F.) sluit zich op in zijn kantoor en bespreekt daar de zaken met enkelen zijner officieren doch van een veelvuldig en intensief contact met den troep is geen sprake. Hij werkt zeer hard, wordt beheerscht door de gedachte aan het hoofd van zijn Squadron weder zegevierend in Indië terug te keeren — doch mist de leiders-gave en de tact om deze bezieling op zijn personeel over te dragen. De majoor F. is Indo-europeaan, klein van stuk en weinig representatief en spreekt en verstaat slecht Engelsch, waardoor hij zich in het Australische milieu eenigermate „huiverig” gevoelt. Dit tezamen met het feit, dat hij zijn familie bij zich heeft (echtgenoot en vier kinderen, alsmede een neef van zijn echtgenoot, sergeant bij het 18e Squadron, die practisch deel uitmaakt van het gezin) geeft den indruk, dat hij niet zeer sociabel en weinig toegankelijk is voor de overige officieren van zijn korps.

21. Over het algemeen wordt F. beschouwd als een kundig vlieger en een goed chef, doch als een zwakke figuur, waarvan weinig of geen leiding uitgaat. Aanvaardt men deze uitspraak en stelt men die naast de hiervoor in de leden 15 t/m 17 vermelde moeilijkheden en uitgesproken verwachtingen, dan is het verklaarbaar, dat het gemiddelde peil van het personeel te Canberra moest afzakken, dat moeilijkheden niet konden uitblijven en dat zelfs excessen konden worden verwacht.

22. Deze moeilijkheden deden zich dan ook inderdaad voor. Van verschillende zijden werden klachten ontvangen en bleek het uit afgenomen verhoren en ingediende rapporten, dat het met den geest in het 18e Squadron in Canberra inderdaad niet in orde was. Er

werd over de geheele linie gekankerd en wel op een zoodanige wijze, dat dit onrustbarende afmetingen aannam en bovendien in een toon, waaruit duidelijk bleek, dat de disciplinaire verhoudingen in het gedrag waren gekomen. Door het personeel werden onder meer spotliedjes gezongen op verschillende militaire autoriteiten, op officieren van het Squadron; er werd een blaadje uitgegeven, waarvan de inhoud geenszins in overeenstemming is te achten met een gezonde militairen geest en tucht. De naam van het personeel te Canberra, in het bijzonder bij de burgerbevolking, is practisch tenietgedaan door het buitensporige en vaak incorrecte optreden van de manschappen van het 18e Squadron, waarbij op onverantwoordelijke wijze met geld werd gesmeten.

23. Dit alles samenvoegend blijkt, dat de verhoudingen in het korps zeer veel te wenschen overlieten en deze zelfde ervaring doet men op, wanneer men aan Canberra een bezoek brengt en met het personeel van het Squadron spreekt. Rapporteur heeft in de dagen, welke hij te Canberra doorbracht, gesproken met personeel behoorende tot alle groepen, rangen en klassen, welke in het Squadron vertegenwoordigd zijn. In deze gesprekken kwam steeds een punt naar voren, n.l. dat men door ledigheid moreel was afgezak, dat dit aanleiding was geworden voor vele excessen, dat in algemeenen zin deze excessen werden betreurd, doch dat slechts enkelen de kracht en den moed hadden behouden in de afgeloopen periode van nietsdoen, om het hoofd boven water te houden en voort te werken voor de bereiking van het gestelde doel. Velen van de goedwillenden uitten dezelfde klachten, welke men zich zelf bij een oppervlakkige beschouwing van de toestanden te Canberra reeds tot vragen stelt, n.l.: waarom is er niet meer gedaan aan de fysieke ontwikkeling van het personeel, waarom is niet het uiterste gedaan om te trachten het personeel althans lichamenlijk fit te houden, hetgeen bovendien een uitnemend antidotum gevormd zou hebben tegen de excessen en drinkgelagen en buitensporigen omgang met vrouwen hetgeen te Canberra plaats vond? Waarom is niet getracht het personeel op een hooger peil van vakmanschap te brengen door het instellen van een aantal goed geleide en doelmatige cursussen, o.a. in de door velen onder het personeel zoo moeizaam gebezigde Engelsche taal? Waarom is er niet getracht om ook de verstrooiing, waar het personeel behoefte aan heeft in goede en gezonde banen te leiden en niet de menschen aan hun lot over te laten, zooals thans is geschied en hetgeen geleid heeft tot drink- en dobbelpartijen en daardoor tot verlagening van het peil der menschen? Waarom tenslotte deze menschen zoo overdadig betaald, dat zij in staat waren onder omstandigheden te leven, welke verre uitgaan boven het normale peil van den Australischen burger en militair? Een groot gedeelte van het personeel, waarmede rapporteur sprak, ziet dit alles in, heeft er aanvankelijk ook onder geleden, doch is tenslotte medegesleurd, omdat het geen houvast in de leiding kon vinden.

Op grond hiervan vermeent rapporteur dan ook te moeten herhalen, dat het commando van het 18e Squadron volkomen gefaald heeft in het geven van de zoo noodzakelijke leiding onder de inderdaad zeer moeilijke omstandigheden, waaronder het Squadron moest werken.

24. Beziet men den huidige toestand, hetgeen tenslotte het belangrijkste is, want het nakaarten over gemaakte fouten heeft thans nog maar weinig zin, dan komt men tot de volgende conclusie. Door de beschikbaarstelling van het materieel en de aan dit materieel te treffen voorzieningen, door de opvoering van het tempo en de intensiteit van de oefening in verband met het binnenkort te verwachten vertrek naar het Noorden, is de stemming op zeer belangrijke wijze verbeterd. Dit geldt over de geheele linie, zowel wat betreft de officieren, de onder-officieren als het personeel beneden dien rang. Men heeft weer hoop gekregen aan den slag te kunnen gaan, men weet uit den dagelijkschen gang van den arbeid, dat er hard gewerkt moet worden om goed met het Squadron te voorschijn te kunnen komen en men werkt hard. Men is blij weder aan de actie te kunnen gaan deelnemen en heeft maar één vrees, n.l. dat men niet voldoende en belangrijke opdrachten genoeg zal krijgen om daadwerkelijk aan den strijd te kunnen deelnemen. Ongetwijfeld hebben de gunstige berichten over het verloop van den oorlog deze goede stemming nog gestimuleerd, zoodat men kan verwachten, dat, wanneer straks het Squadron inderdaad in het oorlogsbedrijf zal worden ingeschakeld, het personeel zich met volle ambitie aan zijn taak zal wijden. Uiteraard blijft er altijd nog een gedeelte zwakke broeders, weifelaars en kankeraars over, voornamelijk zijn dit zij, die door het luie, goede en overvloedige leven te Canberra zijn verknoeid geworden en min of meer de overtuiging hebben gekregen, dat voor hen de oorlog was afgeloopen. Door een goede en juiste verdeling van het personeel over de verschillende patrouilles en crews, zooals deze thans is uitgewerkt, kan echter verwacht worden, dat ook deze zwakkeren

worden opgenomen en medegenomen in het teamwork, hetwelk de grondslag vormt voor het op efficiënte wijze optreden van dergelijke verbanden.

25. Overziet men dezen toestand, dan kan slechts worden geconstateerd, dat het te betreuren valt, dat bepaalde fouten en tekortkomingen, welke zijn voortgekomen uit de achter ons liggende periode van nietsdoen en verwording, thans nog moeten uitzien, hetgeen niet noodig zoude zijn geweest, wanneer het personeel met meer inzicht en toewijding zou zijn geleid. Echter is rapporteur de meening toegedaan, dat deze tekortkomingen inderdaad, wanneer het Squadron in actie komt, uitgezikt zullen worden, mits — en dit is de conditio sine qua non — inderdaad volwaardige opdrachten aan de afdeling worden gegeven en de leiding wordt gestimuleerd tot een doeltreffend en krachtig optreden, zowel naar binnen als naar buiten. Ook wanneer geen directe gevechtsopdrachten voorhanden mochten zijn, dan nog zal er op moeten worden gewerkt, om aan de afdeling verkenningsoopdrachten te verstrekken, zoodat het bedrijf voortdurend draait, een ieder zijn taak moet vervullen en weet, dat hij dag en nacht zijn plaats moet kunnen innemen. Mocht dit niet het geval zijn, en mocht de afdeling na de verplaatsing naar het Noorden wederom tot werkloosheid worden gedoemd, dan voorziet rapporteur, dat zeer ernstige moeilijkheden zullen optreden, hetgeen onzen naam naar buiten geen goed zou doen en den toestand naar binnen onhoudbaar zou maken.

26. Aan de hand van het hier gerapporteerde zou men de vraag kunnen stellen: Is de majoor Fiedeldy de aangewezen man om deze afdeling in het oorlogsverband aan te voeren waar hij toch bezijden heeft gegeven als leider een minder geslaagde figuur te zijn? Rapporteur meent hier tegenover te moeten stellen in de eerste plaats het vertrouwen, dat de majoor F. geniet om zijn technische bekwaamheid, terwijl anderzijds het niet juist wordt geacht, op het oogenblik, dat de afdeling in gevecht moet worden gebracht, van commandant te wisselen. Dit schokt het vertrouwen van het personeel en kan het moreel nimmer ten goede komen. Bovendien zal de organisatie worden, dat de eerste-lijnvliegtuigen onder bevel komen van den door een ieder hooglijk gewaardeerden kapitein-waarnemer Jessurun en de tweede-lijn onder den ongetwijfeld minder gewaardeerden eenigszins onverschilligen, doch overigens zeer bekwamen kapitein De Vries. Deze indeeling brengt met zich mede, dat de kapitein Jessurun een grooten invloed kan uitoefenen op den algemeenen gang van zaken, terwijl hij bovendien het oor heeft van den majoor F. Onder deze omstandigheden vermeent rapporteur geen wijziging te mogen voorstellen in de leiding van de afdeling bommenwerpers.

27. Bijzondere maatregelen voor de opheffing van het moreel zijn niet noodzakelijk. Een zeer voornaam punt was, omdat velen hun echtgenooten en gezinnen op Java hebben achtergelaten, den menschen een beeld te geven van den toestand op Java aan de hand van gegevens, waarover thans wordt beschikt. Hieraan is bereids tegemoet gekomen door het zenden van den kapitein F. van der Veen naar Canberra, die over deze aangelegenheid aldaar een voordracht heeft gehouden. Overigens wordt vermeend, dat geen beter middel aanwezig is om het moreel en den geest van discipline en saamhoorigheid weder op het gewenschte peil te brengen, dan door een zoo spoedig mogelijken inzet van het Squadron. Doordat ieder zijn taak te vervullen krijgt en den geheelen dag in touw is met het treffen van de noodzakelijke voorbereidingen, het uitvoeren van opdrachten en alle andere bezigheden, welke tot het bedrijf van een vliegtuigafdeling behoren, zal er geen of althans belangrijk minder gelegenheid zijn en aanleiding bestaan om in de fouten terug te vallen, welke zich in de afgeloopen maanden hebben getoond. Wel ben ik van oordeel, dat het van belang moet worden geacht om, voordat het korps zijn plaats in de gelederen gaat innemen, door een enkel krachtig woord nogmaals te wijzen op de groote betekenis van dit eenige, in Australië aanwezige, Nederlandsch-Indische Squadron voor de vervulling van de geallieerde taak, hetgeen ook uit politiek oogpunt in de nabije toekomst van niet te onderschatten waarde kan blijken te zijn.

28. Een afzonderlijke beschouwing verdient het officierspersoneel. Reeds werd met een enkel woord gewag gemaakt van den kapitein Jessurun en den kapitein De Vries. Eerstgenoemde staat hoog aangeschreven bij allen en vormt een van de steunpilaren van het Squadron. Laatstgenoemde wordt gewaardeerd om zijn groote vliegerscapaciteiten en zijn helder verstand, doch aan den anderen kant voelt men in den kapitein De Vries nog steeds een jachtvlieger, die slechts een beperkte belangstelling heeft voor een bomvliegtuigafdeling. Deze man, die zooals mij uit een persoonlijk gesprek met hem ook bleek, over uitnemende kwaliteiten beschikt, is gedillusionneerd, hetgeen den achtergrond vormt voor zijn vaak voor-gewende onverschilligheid. Inderdaad is De Vries in hart en nieren

jachtvlieger en het is zijn grootste wensch en hoogste aspiratie om, zoodra daartoe de gelegenheid openstaat, weder naar de jachtvliegerij terug te keeren. Rapporteur heeft de overtuiging, dat de kapitein De Vries met zijn volle energie en bekwaamheid zal trachten de zaak van het 18e Squadron te dienen. Hij meent er tevens overtuigd van te mogen zijn, dat hier wederom de fout gemaakt wordt, dat degene, die over speciale kwaliteiten beschikt, niet op de juiste plaats wordt gebruikt. In verband hiermede vermeent rapporteur, dat, wanneer den kapitein De Vries in uitzicht zou kunnen worden gesteld, dat, zodra zich een mogelijkheid voordoet, hij weder zijn plaats zal kunnen innemen bij de jachtvliegerij, men in den kapitein De Vries een uitnemenden tweeden ondercommandant bij de afdeling bommenwerpers zal hebben. Onder de jonge luitenants zijn uitnemende krachten, waarvan ik slechts enkelen noem, als daar zijn de luitenants Oudraad, Morees, Winkel, j'en passe et encore des meilleurs, terwijl er aan den anderen kant ook slappe en zwakke broeders onder zijn. Door de doelmatige crew-indeeling, welke thans heeft plaats gehad en waarbij het criterium voor de benoeming tot commandant van een vliegtuig en van een patrouille niet was de rang of de ouderdom in rang van de betrokkenen, zullen ook deze middelmatige krachten door de goeden worden meegenomen, zoodat dan alle hoop bestaat, dat het geheel een sluitende eenheid zal vormen.

29. Nog een afzonderlijk woord dient te worden gewijd aan het personeel van den technischen dienst, hoofdzakelijk gerecruteerd uit het KLM- en KNILM-personeel. Onder dit personeel heerscht een uitnemenden geest; men verzekerde mij, dat dit personeel niet slechts van zeer goeden wille was, doch dat het bovendien over zeer groot vakmanschap beschikt. Een ieder is uitermate te spreken, zoowel over de prestaties als over den geest onder het technisch personeel van het 18e Squadron. Het valt wel te betreuren, dat onder deze menschen, die als het ware een goede en uitstralende kern vormen in de afdeeling, klachten bestaan over materiele verzorging en rangsverhoudingen. De klachten van materiele aard hebben betrekking

op de betaling, aangezien sedert korten tijd de KLM en de KNILM blijkbaar niet meer het verschil tusschen de militaire inkomsten en het genoten burgersalaris suppleeren, hetgeen wel eenige ontevredenheid onder hen heeft gewekt. Wat de rangsverhoudingen betreft, zijn verschillenden van hen van oordeel, dat zij in verhouding tot het actieve legerpersoneel als geschoolde werkkrachten te laag zijn aangeslagen. Waar dit personeel een voorbeeldige groep vormt in het 18e Squadron, vermeent rapporteur er met ernst en met kracht op te mogen aandringen, dat getracht wordt, indien deze klachten op redelijke gronden zijn gebaseerd, hieraan op korten termijn op afdoende wijze tegemoet te komen. Terzijde zij opgemerkt, dat rapporteur uiteraard, als niet-insider in deze kwestie, zich geen oordeel over de rechtmatigheid van deze ontevredenheid vermag te vormen.

30. Ter verdere informatie worden als bijlagen 1, 2 en 3 aan dit verslag toegevoegd een brief van den vlootaalmoezenier, Dr. Oudendijk, een brief van den predikant, Ds. H. Visser en een rapport van een der tot de NEFIS behorende geheime agenten, die voor dit doel een reis heeft gemaakt naar Canberra. Het is van groot belang te achten, dat het contact van de beide genoemde geestelijken met het personeel van het 18e Squadron ook na de verplaatsing naar het Noorden blijft bestaan.

31. In dit verslag is verder geen melding gemaakt van het misdadige voornemen van een drietal tot het personeel van het 18e Squadron behorende militairen, tot het plegen van militair verraad. Hierop zal thans niet verder worden ingegaan, omdat deze aan gelegenheid los staat van het ingestelde onderzoek naar de geestesgesteldheid van het personeel van de afdeeling, hoewel dit excess ongetwijfeld verband houdt met de hiervoor geschetste ledigheid en slapheid van leiding, welke in het afgelopen tijdvak te Canberra hebben geheerscht. Overigens vormt deze zaak het onderwerp van een gerechtelijk onderzoek, zoodat er geen termen aanwezig zijn deze kwestie hier nader te behandelen.